

lje Mahmooda Monshipourija o moći naroda da se samostalno izbori za svoja prava (*People's Power and Participation*). Analizirajući građanske prosvjede na Bliskom istoku i sjeveru Afrike 2011. godine, Monshipouri istražuje mogućnosti i odgovornosti pojedinca u promicanju i zaštiti ljudskih prava, osobito u autoritarnom društveno-političkom kontekstu, pri čemu naglašava ulogu moderne tehnologije i društvenih mreža u organizaciji i osnaživanju pojedinaca za građanski aktivizam. Osmi, završna, tematska cjelina usmjerava pogled u budućnost ljudskih prava u teoriji i praksi. Autori u ovoj cjelini anticipiraju vjerojatne buduće izazove na području ljudskih prava, primjerice mogućnost rekonceptualizacije nositelja dužnosti s obzirom na ljudska prava ili, recimo, sve veću potrebu problematiziranja odnosa ekologije, bioetike i ljudskih prava. S obzirom na sve očitiye globalne klimatske promjene, za kraj ću izdvojiti poglavlje o okolišu i ljudskim pravima (*The Environment and Human Rights*), u kojemu autor Takele Soboka Bul-to analizira odnos međunarodne pravne regulacije zaštite okoliša, s jedne strane, i međunarodnog sustava zaštite ljudskih prava, s druge strane, kritički se odnoseći prema ekocentričnosti, odnosno antropocentričnosti navedenih dviju perspektiva.

SAGE-ov priručnik o ljudskim pravima, kao što je u ovom sažetom prikazu vidljivo, pokriva niz tema kojima se ljudska prava nastoji teorijski odrediti i praktično objasniti. Multiperspektivnost u pogledu na ljudska prava u njemu uočljiva je u zastupljenosti pozicija koje se tradicionalno povezuju s ljudskim pravima, poput prava, filozofije i političkih znanosti, te, s druge strane, nekih, na ovom području novih, pozicija koje sve više otkrivaju važnost ljudskih prava za suvremeno

društvo, poput ekologije, ekonomije i masovne komunikacije. Osim teorijskih rasprava, Priručnik obuhvaća mnogo korisnih, praktičnih informacija i podataka o ljudskim pravima, poput iscrpnih prikaza globalnih i regionalnih pravnih mehanizama zaštite ljudskih prava i instrumenata za mjerenje stanja ljudskih prava te pregleda dosadašnjih istraživanja i recentnih statističkih podataka o stanju ljudskih prava u svijetu. Zbog svega navedenoga, ovaj se Priručnik može preporučiti svima (znanstvenicima, praktičarima, aktivistima, političarima, odgojno-obrazovnim djelatnicima, djelatnicima u kulturi i medijima) koji se na teorijskoj ili praktičnoj razini zanimaju za ljudska prava i društvene odnose utemeljene na njima.

Ana Širanović

doi:10.5559/di.24.2.08

**Eric Schmidt,  
Jared Cohen  
NOVO  
DIGITALNO DOBA  
Nove tehnologije  
mijenjaju ljude, države,  
ali i kako ćemo živjeti  
i poslovati**

Profil, Zagreb, 2014., 342 str.

Kako vodeći ljudi Googlea vide budućnost, čitatelji mogu saznati u knjizi dvojice američkih autora, Erica Schmidta i Jareda Cohena, koji rade u spomenutoj kompaniji i tvrde da će cijeli svijet u kojem živi osam milijardi ljudi biti potpuno umrežen i povezan internetom te da će to uvelike utjecati na pojedince, države, medije, korporacije, obične građane, ali i terorističke skupine. Autori su svoja razmišljanja u knjizi obrazložili u sedam poglavlja, kojima prethodi uvod u kojemu nas podsjećaju na sveprisutnost, svestranost i neopipljivost interneta, izvora dobra i zla, ali i novih mogućnosti slobodnoga izražavanja

i protoka informacija, što sve zajedno čini bogat virtualni krajolik u kojemu danas živimo. Neprijeporna je činjenica da nove tehnologije mijenjaju ljude i države, način na koji ćemo živjeti, našu kulturološku, društvenu, ekonomsku, tehnološku i ostale dimenzije svijeta i okruženja svakodnevnoga života. Autori smatraju da suvremene tehnološke platforme kao što su Google, Amazon, Facebook i Apple imaju veći utjecaj u svijetu nego što većina ljudi shvaća, a čitajući knjigu, možemo uočiti kako će posredovanjem spomenutih platformi područja društvenih djelatnosti, politike, medija, gospodarstva, ali i društvenih normi, doživjeti promjene u obliku globalizacije proizvoda i ideja. Naslov prvoga poglavlja, *Mi u budućnosti*, govori o povećanoj učinkovitosti nakon primjene tehnologije, o tome kako više inovacija znači više mogućnosti i veću kvalitetu života. Naime, autori smatraju kako će tehnološko povezivanje donijeti korist u produktivnosti, zdravstvenom sustavu, obrazovanju i kvaliteti života na svim razinama društva, ali ne na ravnopravan način. U nastavku objašnjavaju kako će tehnološke naprave utjecati na sve aspekte svakodnevnoga života u razvijenim zemljama i onima koje su u razvoju, navodeći pri tome konkretne primjere kojima potkrepljuju svoje tvrdnje, kao npr. dostupnost pametnih uređaja i mobilnih telefona kako bi se proširilo poslovanje ili povećala zarada, primjerice, u Hong Kongu, Africi, Aziji i sl. Autori navode i primjere napretka u robotici, upotrebi 3D ispisa, umjetnoj inteligenciji i sl. Kada se govori o obrazovanju, moramo spomenuti kako sve bolja tehnološka povezanost mijenja i preobražava tradicionalno poučavanje stvarajući nove, moderne i kreativne načine učenja,

u kojima je frontalna nastava zamijenjena interaktivnim radionicama u kojima učitelji usmjeravaju učenike upotrebom digitalnih alata i web 2.0 sadržajima u učionicama, pri čemu se razvija kritičko mišljenje i potiče neformalno, fleksibilno, virtualno učenje u slobodno vrijeme. U nastavku knjige autori navode pokazatelje veće kvalitete života, kao što su personalizirani uređaji koji nam se prilagođavaju i ažuriraju, razvrstavaju i kategoriziraju sadržaje poput knjiga, informacija, glazbe, filmova, časopisa, blogova, umjetnosti, medija itd. Slijedi napredak u zdravstvu, medicini, inženjeringu, genetičkim istraživanjima i mnogim drugim područjima života. Tako Schmidt i Cohen zaključuju da povezivanje internetom koristi svima. Oni koji nemaju tu mogućnost dobit će je, a oni koji imaju velike mogućnosti imat će ih još i više, smatraju autori knjige.

*Budućnost identiteta, državljanstva i novinarstva* naslov je drugoga poglavlja, koje započinje tvrdnjom da će u sljedećih deset godina virtualno stanovništvo postati brojnije od ljudi koji žive na Zemlji, jer će svaka osoba na više načina biti zastupljena na internetu kao dio neke zajednice koja stvara goleme količine podataka, što autori nazivaju revolucijom podataka. Taj pojam autori objašnjavaju budućnošću identiteta ljudi, državljanstvom i novinarstvom, pa navode da nam tehnologija donosi neviđene mogućnosti kojima građani mogu sudjelovati u promicanju odgovornosti i transparentnosti i bolje povezanosti na globalnoj razini, dok će identitet u prvom redu postojati na internetu, čemu će se svi morati prilagoditi – od roditelja i školskoga sustava do ekonomskih, gospodarskih i političkih dionika društva. Neki ljudi vjeruju da informacije žele biti slobodne i da će nas veća transparentnost dovesti do pravednijega i slobodnijega svijeta, navode autori i spominju slučaj osnivača organizacije WikiLeaks, Juliana Assangea. Što se krize novinarstva tiče, u ovom poglavlju navodi se kako će na naše buduće identitete utjecati činjenica odakle dobivamo informacije i kojim izvorima vje-

rujemo u medijskom okruženju u kojemu živimo, misleći pri tome na društvene mreže kao primarne izvore vijesti i informacija te preoblikovanje vodećih medijskih kuća u skladu sa zahtjevima globalne mogućnosti povezivanja. U nastavku poglavlja Schmidt i Cohen objašnjavaju pojam policijske države 2.0 navodeći primjere svjetskih vlada, koje – osnažene tehnologijom – provode nadzor nad građanima osnažujući tako svoju "nedemokraciju". No, dugoročno gledajući, tehnologije i slobodan pristup informacijama narušavat će autokratske vlade i moderni diktatori kako bi zadržali svoj status, a pritom se koriste kreativnošću i lukavstvom te superračunalima, nadzornim kamerama, biometrijskim podacima, sustavima za prepoznavanje lica ...

Poglavlje koje slijedi zove se *Budućnost država*. U njemu se autori bave samim razumijevanjem funkcionalnosti interneta i kako ga vlasti iskorištavaju za kontroliranje ljudi. Naime, iako se smatra da je internet prostor kojim nitko ne može vladati zbog njegove virtualne i decentralizirane strukture, ipak postoji velik utjecaj državne vlasti na "mrežu nad mrežama", jer države imaju nadzor nad fizičkom infrastrukturom potrebnom za povezivanje internetskih podataka. Neke će države na prijelazu u virtualno doba ojačati te postati sigurnije i utjecajnije, a neke se tek moraju prilagoditi tehnološkim promjenama kako bi tu digitalnu moć stekle, s obzirom na to da internet implicira postojanje odnosa među korisnicima kojima nije potrebno klasično vodstvo u obliku državne vlade. Nadalje, u ovom poglavlju spominje se balkanizacija interneta, virtualna mnogostranost, virtualna državnost, digitalno provociranje te kibernetički i kodni rat. Da razjasnimo: ovdje autori govore o cenzu-

riranju internetskih sadržaja koje je poznato i pod imenom filtriranje koje država provodi ovisno o vlastitoj politici i tehnološkoj infrastrukturi. Tu se zapravo radi o blokiranju nekih web-stranica i nadzoru telekomunikacijskih tvrtki nad internetom, gdje vlasti provjeravaju web-sadržaj, a država izgrađuje sustave za upravljanje internetom. U nastavku poglavlja saznajemo koje su zemlje najgorljivije zagovornice cenzuriranja, pa se spominju Kina i Turska, a model blagogoga filtriranja internetskih sadržaja stvorile su Južna Koreja, Njemačka i Malezija. Virtualna mnogostranost i virtualna državnost objašnjavaju razne oblike suradnje između zemalja, u obliku sklapanja saveza za promicanje pristupačnijeg interneta s većom političkom, gospodarskom i društvenom slobodom i odgovornošću s ciljem sprečavanja razvoja tehnologija za restriktivno filtriranje i nadziranje internetskih sadržaja, o čemu je prije bilo riječi. Autori navode kako tehnologija daje moć svima – i slabijim i moćnijim sudionicima – i da je u dogledno vrijeme moguće stvaranje virtualnih država, što bi za neke značilo opasnost, pa objašnjavaju definiciju kibernetičkoga rata, što uključuje digitalnu špijunažu, sabotažu, infiltriranje i slične radnje kojima je teško ući u trag, a koje su često metodologija terorističkih organizacija, upozoravaju autori i navode konkretan primjer računalnoga crva Stuxneta otkrivenog 2010. godine i virusa Flamea koji se pojavio 2012. godine koji su ušli u internetske sustave pojedinih vlada, a povezuje ih sa SAD-om i Izraelom. Autori zaključuju da se tako suočavamo s dvojnosti internetskoga svijeta, gdje anonimnost pruža mogućnosti i za dobro i za loše, bez obzira na to služi li se njime građanin, društvo ili tvrtka i da će se stvarati nove revolucije u obliku kibernetičkih sukoba kojima će se nastojati preuzeti prevlast jedne države nad drugom. Revolucije su način na koji neki traže promjenu unutar sustava ili izražavaju svoje nezadovoljstvo nepromijenjenim stanjem, podsjećaju nas autori u četvrtom poglavlju *Budućnost revolucije*. Tomu u prilog ide i razvoj komunika-

cijskih tehnologija, koje omogućuju nova povezivanja i stvaraju prostor za novo izražavanje na svim razinama društva i komunikacije, što će stvoriti aktivno i globalizirano građansko društvo. Autori polaze od teze da će mladi ljudi koji su sami po sebi aktivni i drski započinjati revolucije modernoga tipa uz pomoć internetske tehnologije kako bi se organizirali, mobilizirali i uključivali u međunarodne zajednice, a pri tome se koriste već spominjanim alatima kao što su Facebook, Twitter, YouTube i slični. Na taj način postaju digitalni aktivisti koji nastoje ostvariti svoje ciljeve što se tiču društvene nepravde, ekonomske neravnopravnosti, korupcije, policijske okrutnosti i drugih nedemokratskih pojava. Govore i kako će budući revolucionarni pokreti biti transnacionalne prirode, prostirući se preko granica državljanstva, etničke pripadnosti, jezika, spola i vjere. Za digitalne revolucionarne prijetnje države će morati tražiti rješenja u obliku blokiranja pristupa tehnološkim izvorima revolucije, kao što je bio primjer u Egiptu, o kojemu se može pročitati u ovom poglavlju. Autori u nastavku navode primjere pretjeranih reakcija države na internetske sadržaje, npr. u Saudijskoj Arabiji, Latinskoj Americi, Tajlandu, Maleziji, te spominju državnika Henryja Kissingera koji govori da će buduće revolucije mijenjati režime, ali neće nužno imati demokratske ishode, jer uspješna revolucija uništava jednu vlast, ali uspostavlja novu koja će biti još više apsolutistička. *Budućnost terorizma*, peto poglavlje u kojemu se govori o terorističkom aktivizmu koji će obuhvaćati i stvarnu i virtualnu dimenziju, upozoravaju autori i navode kako će se teroristi koristiti komunikacijskom tehnologijom i provoditi kibernetički terorizam, što će im davati prednost, ali će samim ti-

me biti i mnogo izloženiji javnosti i službama koje će ih pokušavati staviti pod nadzor. Tako autori govore da nova tehnološka dostignuća dovode do novih rizika, uspona hakera – terorista i porasta nasilja, pri čemu se misli na neovlaštene upade u sigurnosne sustave pojedinih kompanija, virtualne hakerske diverzije u sustave kontrole zračnoga prometa i slične sustave pojedinih zemalja. U ovom poglavlju govori se i o provjeri izvornosti podataka na internetu, što je, s obzirom na njihovu brojnost, pravi izazov, jer oni koji imaju pristup mreži mogu stvarati beskonačnu količinu takvih podataka. Autori zaključuju kako će teroristi ubuduće živjeti i u stvarnom i u virtualnom svijetu, što će štetiti njihovoj tajnovitosti, jer se na internetu ne mogu potpuno sakriti, pa je u ovom slučaju internet pomagač svjetskim vladama u borbi protiv terorizma. Predzadnje, šesto, poglavlje knjige govori o brojnosti sukoba u svijetu. *Budućnost sukoba, borbe i uplitanja* tema je spomenutoga poglavlja. Vođeni izrekom "Gdje ima nasilja, ima i vijesti", autori navode kako se broj sukoba u svijetu nije promijenio, nego je porasla njihova vidljivost koja se evidentira u pričama, fotografijama, videosnimkama, na društvenim mrežama ... Smatraju čak da količina nasilja u društvu opada, jer su se stvorile snažne države koje provode zakone, šire trgovinu i dobre međunarodne odnose i u tom kontekstu autori navode razmatranja psihologa Stevana Pinkera, koji govori da se sadašnjost čini manje zlokobnom, iako će sukobi i dalje ostati dio ljudskoga društva. Ključni pojmovi poglavlja: virtualna diskriminacija u obliku ograničavanja pristupa internetu i uslugama, virtualni genocid, elektroničko izoliranje, državni marketing u svrhu dezinformacije, marketinški ratovi i sl. Kao primjer marketinškog rata navodi genocid u Ruandi. Nadalje, autori govore o virtualnim ratnim frontama i automatiziranom ratovanju koje će se odvijati uz pomoć robota kakvi se upotrebljavaju u američkim vojnim operacijama, primjerice, ili pak projektila s laserskim navođenjem, bespilotnim letjelicama i ostalim tehnološkim

napravama. Sve navedeno zahtijevat će još veću količinu digitalnoga alata, koji će morati pratiti tehnološke novine suvremenoga svijeta, zaključuju autori. U zadnjem poglavlju, *Budućnost obnove*, autori zaključuju kako se tehnologijom društvo može potpuno preokrenuti, pa čak i uništiti, kao što smo vidjeli u primjerima pret hodnih poglavlja knjige. No otvara se pitanje: kako ga ponovno sastaviti? Odgovor leži u tehnologiji uz pomoć koje oporavak nakon sukoba traje kraće i daje prihvatljivije rezultate. Naime, domišljata primjena komunikacijske tehnologije i golema mogućnost povezivanja ubrzat će spomenutu izgradnju, informirati ljude i omogućiti im veći utjecaj te pomoći u oblikovanju boljega, čvršćega i fleksibilnijega društva, zaključuju optimistično autori knjige. Na samom kraju knjige autori su ispisali iscrpan pregled ključnih riječi i bilježaka koje čitateljima mogu poslužiti kao obrazloženja nekih važnih događaja, spomenutih osoba, pojmova i ostalih značajki koje su se protezale kroz poglavlja ovoga djela.

Kako je rečeno u podnaslovu knjige, nove tehnologije mijenjaju ljude, države, ali i kako ćemo živjeti i poslovati, što je aktualna tema i sadašnjosti i budućnosti. Autori su u knjizi dali pregled raznih područja utjecaja tehnologije na svakodnevni život – od osobne primjene preko primjene društvenih mreža, do upotrebe IKT-a u svrhu državnih poslova, veza no uz razmjenu ljudskoga znanja i kreativnosti te povezivanja milijarde ljudi putem nevidljive mreže. Knjiga je pisana svima razumljivim jezikom, pa je kao takva preporučljiva širokoj publici, a ponajprije onima koji žele više saznati o globalnom utjecaju tehnologije i digitalnih medija na svakodnevni život ljudi u raznim dijelovi-

ma svijeta i kontekstima. Glavna poruka knjige jest da se tehnološka dostignuća trebaju iskoristiti na odgovoran način i u službi razvitka i napretka te ekonomskoga blagostanja, održanja ljudskih prava, društvene pravde, obrazovanja i sličnih humanih potreba.

Snježana Kovačević

doi:10.5559/di.24.2.09

## **Iris Manor-Binyamini SCHOOL-PARENT COLLABORATIONS IN INDIGENOUS COMMUNITIES: PROVIDING SERVICES FOR CHILDREN WITH DISABILITIES**

New York: Springer, 2014., 198 str.

Izdavačka kuća Springer objavila je 2014. godine prvo izdanje knjige *Suradnja roditelja i škole u autohtonim zajednicama: osiguravanje podrške učenicima s poteškoćama u razvoju (School-Parent Collaborations in Indigenous Communities: Providing Services for Children with Disabilities)*. Autorica knjige je dr. Iris Manor-Binyamini s Odsjeka za specijalno obrazovanje Sveučilišta Haifa u Izraelu.

Knjiga je napisana na engleskom jeziku i ima 198 stranica. Sastoji se od predgovora, dva dijela (teorijski i empirijski), sedam poglavlja te rječnika, referenci, indeksa i biografije autora.

Teorijski dio sadrži sljedeća poglavlja: "Jedinstvene karakteristike autohtonih zajednica i djece s poteškoćama u razvoju u svijetu", "Ključni pojmovi", "Učitelji i roditelji djece s poteškoćama u razvoju", "Suradnja roditelja djece s poteškoćama u razvoju i učitelja u školi".

Empirijski dio istražuje beduinsku zajednicu u Izraelu, a sadrži sljedeća poglavlja: "Pozadina beduinske zajednice u